

klonili; glede učiteljskega pokojninskega zaklada pa se je sklenilo po poročilu posl. Višnikarja, naročiti dež. odboru, da predloži v prihodnjem zasedanju načrt zakona glede preskrbnin učiteljskih vdov in sirot.

Prošnja mestne občine Kranj za zgradbo železnice Loka-Divača in Kranj-Tržič-Celovec je odkazala dež. železniškemu svetu (poroč. Šubic), na predlog Pfeiferjev in po poročilu posl. Povšeta pa se je naročilo dež. odboru, naj predloži ministerstvu spomenico, v kateri dokaže preobremenjenost dežele kranjske in prosi, da jemlje na to ozir pri razdelitvi osebnega dohodninskega davka.

Politični pregled.

Položaj. — Sedaj potrjajo tudi „Narodni Listy“, da je sekcijski načelnik Stummer res že izdelal jezikovni zakon za Češko, ki se ima oktrovirati na podlagi § 14. Po tem načrtu naj bi se dežela razdelila na 5 pasov: čisto češkega, čisto nemškega, pretežno češkega, pretežno nemškega in jezikovno mešanega. V obeh jednojezičnih pasih naj bi bilo uradovanje jednojezično, a v češkem češko, v nemškem nemško, toda na vsakem uradu naj bi bil po jeden uradnik, vešč drugemu dež. jeziku, ki naj bi oskrboval občevanje z drugo narodnostjo. in korespondenco v drugem dež. jeziku. — V pretežno jednojezičnih okrajih, v katerem bi se načelno uradovalo v jednem jeziku, se bo pa od večega števila uradnikov zahtevalo poznanje obeh dež. jezikov, in sicer bo moralo biti število talih uradnikov v razmerju z številom manjšine. — V jezikovno mešanih bo uradovanje dvojezično. Jezikovno mešani okraji pa bi bili tisti, kjer manjšina jedne narodnosti znaša 25%. „Narodni Listy“ pa povdarjajo že sedaj, da vlada nima pravice za izdaje takega zakona na podlagi § 14. Istotako da nima državni zbor — kateremu bi se moral predložiti ta načrt v odobrenje — pravice, sklepati splošni jezikovni zakon za vso državo. Vrh tega pa da bi Stummerjev načrt kršil § 19. osnovnih zakonov, kajti isti ne bi določil narodne enakopravnosti, ampak le reciprociteto, vzajemnost.

Dreyfus. — Zanimivih stvari prinašajo zdi francoska listi „Figaro“ in „L. Eclair“ o zadevi Dreyfusa na dan. Mej temi reči je več govorov interesantnih oseb pred sodiščem. Jedna teh oseb je tudi bivši predsednik francoske države Kazimir Perier. Perier je pred kasacijskem sodiščem izpovedal, da je bil pri njem, ko je bil še predsednik Francije nekega dne v avdijenci nemški poslanik v Parizu ter se je razgovarjal z njim o nekem spisu, ki se je „našel“ v nemškem poslaništvu in kateri spis je pomenil izdajo raznih francoskih skrivnostij. Iz govora Perier-jevega se je dalo posneti, da je Nemčija popolnoma nedolžna na tem, ako zajde v njeno poslaništvo kako važno pisanje, ter se je ne more vmešavati v vso zadevo. — Nek general Gallifet pa je odločno zagovarjal Dreyfusa in dolžil nepoštenosti Esterhazy-ja ter se čudil, da tega ne zapro, ki je zmožen „za 2000 frankov izdati ves svet.“ — Naposled pa objavljajo listi tudi izjavo bivšega min. zastopnika v Madagaskru, Laroche-ja pred sodiščem, da je ordonančni častnik Duprat izrekel jednemu od sodnikov, ki so Dreyfusa obsodili, sledeče besede: „ta kanalijski Dreyfus je prodal inozemstvu načrte, utrdbo okoli Nice, zato smo ga obsodili.“ Iz vsega je vendar razvidno, da je žid Dreyfus zares kriv, in da se Nemčijo hoče samo oprati. Sicer je pa mogoče, da je v vsej zadevi prizadeta tudi kaka — Anglija, o kateri ne zine nikdo besedice. Iz antipatij, katere gojiti že od nekaj Nemčije in Anglije proti Franciji iz politične samopasnosti teh držav, bi bilo pa najnaravnejše sklepati na možnost take perfidije, za kakoršno je mogoče dobiti le takega umazanega

žida, Dreyfus brez dvoma, katerega krivda se bo tudi izkazala.

Princ Danilo črnogorski ženin. — Princ Danilo, prestolonaslednik črnogorski se je zaročil te dni s princezinjo Juto, hčerjo prestolonaslednika Meklenburg — Strelitz-kega. Poroka se bode vršila najbrže bodoče poletje. Princezinja Juta je danes protestantinja, ob poroki s princem Danilom pa prestopi k pravoslavju, stara je 20 let. — Ta zaroka je politično važna. Na prvi hip bi se mislilo, da se je prestolonaslednik črnogorski zaročil z Nemko, ker leži velika vojvodinja Meklenburg Strelitz v severni Nemčiji, in da bode zopet jedna Nemka sedela na slovanskem prestolu. Vendar je stvar drugačna. Dežela Meklenburg na severnem morju, je bila prvotno nemška, za časa ljudskega preseljevanja pa so jo vzeli v posest Slovani, katere pa si je podvrgel Henrik Oroslau (Heinrich der Löwe.) Kralj Pribislav je dobil od Henrika I. 1164 Meklenburško in je dedni oče še danes vladajoče rodbine obeh Meklenburgov. Ker sta bila zavezana, jo je nemški cesar pregnal, in je postal vojvoda Wallenstein vladar v Meklenburški, a že leta 1632 jima je bila domovina vrnena po cesarju Gustavu L. 1701 je bila dežela še jedenkrat razdeljena, in sedaj je dobil vojvoda Friderik Viljem Meklenburg, Štreliško in Adolf Friderik II. Meklenburg, Štreliško, katerega nasledniki so današnji vojvode, gospodarji kraljevega posestva imenovano Stari Grad. Dasi je rodbina, katera nosi še danes to vendar staro slovansko ime, že davno popolnoma ponemčena, vendar se pretaka po njihovih žilah kolikor toliko slovanske krvi kralja Pribislava. Ko pa pride princezinja Juta na črnogorski prestol, rešena bode zopet popolnoma slovanstvu. Biskup Strossmayer je čestital knezu Nikoli na tej zaroki.

Trentinsko vprašanje. — Torej utegne biti vendar-le kruha iz te moke. Pogajanja med laškimi in nemškimi zaupniki se prično prihodnji teden. Teh konferenc se bode udeležilo 7 nemških konservativcev, 4 nemški liberalci in 4 Italijani. Poslednji so poslali mehkeji, ker je baje vlada pripravljena odjenjati tudi v tem, da se bodoči italijanski kuriji v dež. zboru tirolskem pripozna pravica določanja proračuna za njih del dežele. Mi smo rekli že svojedobno, da se slovenskega stališča ne opokorekamo taki rešitvi trentinskega vprašanja, ker smo tega mnenja, da tega, česar so vredni tirolski Italijani, so vredni tudi n. pr. štajerski Slovenci. Vstvarjen bo torej dobro došel prejudic.

V obrambo slovenskega bogoslužja. — Tudi zadržki „Narodni list“ potrja, da so bili na konferenci v Zadru malone vsi škofje složni v tem, da se je treba moško zavzeti za obstanek glagolice ter stoletne rabe hrvatskega jezika na pevanju cerkve, pravice in miru naroda. Sporazumljenje škofov, da jamči za dober uspeh in za skorajšnje pomirjenje razdraženih duhov. — Isti list javlja, da se je dež. odbor dalmatinski obrnil naravnost do kardinala Rampolla v Rimu za obrambo glagolice in stoletne rabe hrvatskega jezika na nedeljskem čitanju listov in evangelija po katoliških cerkvah v Dalmaciji. Ta odbor da hoče zastaviti ves svoj upliv na obrambo narodnih svetinj. Bog le daj zaželjenega uspeha za to sveto stvar!

Mirovna konferenca. — Jeden nemških zastopnikov na konferenci v Haagu, monakovski profesor Stengel, je izdal neko brošuro, v kateri se z uprav germansko preširnostjo zaničljivo izraža v svetovnem miru; brošura nosi ironični ali posmehljivi naslov „Večni mir.“ Stengel piše, da je večni mir nemogoča stvar, in stvar, katere svet tudi ne želi. Pisec pravi, da večni mir nikakor ni idejal pravega kulturnega napredka in da civilizacija, veda, umetnost, obrt in industrija niso sadovi miru, marveč vojne. Čez usode narodov ne odločajo duševne pridobitve, marveč odloča to, česar so narodi zmožni v vojnah, kajti v vojni se ne gre samo za fizično, t. j. telesno moč, marveč tu pride v poštev mnogo duševnih stvari, ki označajo pravo vrednost takega naroda. Tu se je

treba malo ustaviti. V prvo je treba znati, da je tu barbarski Nemec, ki to govori in piše, z jedno besedo so Nemci, tisti ki to govorijo in ne mislijo o drugem kakor o krutosti surovosti in nasilstvu, katerim je pretep ideal življenja. Ako ta ultragermanski profesor toliko proslavlja boj kakor pojav duševne vrednosti ljudstva, tedaj pač le misli na svojo Nemčijo in svojega Bismarcka in sploh na nemške razmere na svetu, ki kanijo po surovem ropu tuje posesti, in zatorej ne morejo strpeti besede „mir“. Za „duševni pojav“ vojne pa smatra tevton najbrže kako vojno sleparijo s pomočjo špijonaže in izdajstva, katerih ima Prusija toliko na vesti iz vojn proti Avstriji 1866 in Franciji 1870—71. To so „duševne vrline“ v vojnah, katere pomagajo sleparski politiki do zmage, kakoršna bi ne bila mogoča v kljub kruti sili. Naposled se ta surov German še nekako drgne ob carja, ki je sprožil idejo razoroženja, in pravi: vse namere za dosego svetovnega miru so naravnost otročarija, ker je tak mir sploh nemogoč. Zato ne bode dosegla nobena mirovna konferenca, pa če jo sproži tudi sam car in najizurjenejši diplomatje, večnega miru, nasprotno, nesoglasja, ki utegnejo nastati baš na konferenci, lahko dovedejo do še večjih konfliktov med državami in narodi, kakoršni so sedaj. Najmanj pa imamo, pravi Stengel, uzroka Nemci udajati se fantastičnim prizadevanjem miroljubov, kajti Nemčiji se ne gre samo za to, da obdrži svojo nadoblast v Evropi, marveč nemški narod si mora priboriti tudi v svetovni politiki veljavo, kakoršno zasluži. Iz teh predrznih besedij je sklepati, kak bode ta zastopnik Nemčije na mirovni konferenci in pa tudi, da Nemčija, ki vsa govori iz ust tega tevtona, misli še nadalje s skrutim mesarjenjem pridobiti si posesti, ki niso njene. To je res, elementi, ki so pasje naravi, in katerim „zavre kri“ vsak hip in elementi, ki ne gredo le za „zakitnim“ marveč tudi za javnim koristolovjem, taki elementi ne bodo nikdar smatrali za mogočni mir v človeštvu, zato so naravnost nezmožni, in nje bi se moralo le prisiliti, da so mirni, kakor se prisili deroče zverine. Še nek drug glas je, ki posebno kriči proti misli razoroženja, to so industriji. Ti kriče na ves glas, kaj bode z industrijo, kaj bode s tovarnami, koliko tisoč ljudi v kup bode izgubilo delo in zaslužek, ako bi h kratu ne bilo treba več orožja, sukna za uniforme, tovarn za konzerve itd. Vse to bi uničil svetovni mir, in židovski raj bi bil zaprt. Zdaj se vidi, kdo hoče vse poskusiti, da prepreči to, ob žuljih krvavečega ob pičlem zaslužku potečega z delavci, a njim je malo ali nič za delavca, marveč za lastne kase. Tu tiči ovira sprave človeštva, tu, tu je jedro velikanskega vprašanja, ki tiči v ideji človekoljubovega cara — židje se boje za svoje vladarstvo na svetu, za svoj bič, katerega zdaj tako oblastno vihte nad človeštvom!

Obrtnija.

Za našo obrtnost.

III.

Razmere našega rokodelstva so vsled razvoja kapitalistične produkcije postale pač kritične, ali še dolgo niso tako obupne, kakor bi mnogi krivi preroki rokodelcem tudi dopovedali, kateri preroki s tem postopanjem razširjajo mej rokodelci brezupnost in s tem pokopavajo zaupanje v same sebe in zaupanje, da si zamorejo pomoči. Rokodelsko produkcijo ubija velika industrija posebno v tistih strokah, v katerih se da s pomočjo strojev izdelati veliko množino povsem enakih izdelkov za svetovni trg,

pri katerih stroj. veliki kapital, hitro in ceneno izdelovanje potom razdelitve onemogočajo rokodelcu konkurenco. Rokodelstvo ne more nikdar zmagati proti veleindustriji na pr. v tkalstvu, v strojarstvu itd. Ta rokodelstva so za vselej uničena.

Toda veleindustrija se nikakor ne more neprestano razširjati. Tudi njen razvoj ima svoje meje in sicer ga omejujejo produkcijske in trgovinske razmere.

Veliki industriji ne bo na dalje mogoče v tej meri, kakor dosedaj, olajševati produkcijo z izpopolnjevanjem starih in izumljenjem novih strojev, z večjo razdelitvijo dela, a konkurenco na oddaljenejših trgih stezujejo nedostajanje prometnih sredstev itd.

Sploh pa veleindustrija ne more uničiti tistih rokodelskih strok, v katerih odločuje solidnost in dovršenost proizvoda, ukus lepota. Nikdar in nikoli ne bo velika industrija uničila ali le utesnila umetniške obrtnosti, niti tistih vrst rokodelstva, katerih proizvodi se prodajajo samo tam, koder se proizvajajo.

Rokodelstvu ostanejo tudi še v bodoče razne panoge rokodelskega proizvodjanja, namreč tiste, katerih se veleindustrija sploh ne more polotiti. Rokodelstvo bo še nadalje imelo v oblasti razen umetno-obrtniških del tudi še montaže in jednaka opravila prvih pa mu razvoj veleindustrije odpira tudi še nova polja njegove delavnosti:

Statistika dokazuje jasno in natančno tako za Nemčijo kakor tudi za najindustrijalnejshe pokrajine naše monarhije, da število samostalnih rokodelskih mojstrov v nekaterih produkcijskih strokah nikakor ne pojema, nasprotno, da se to število stalno množi. Mi le obžalujemo, da nimamo zanesljive in točke statistike, katera bi nam kazala, kako se rokodelske razmere v naših slovenskih krajih spreminjajo. To zanesljivo statistiko pogrešamo ne samo radi tega, ker bi iz nje spoznali vladajoče rokodelske razmere, nego tudi in še posebno zategadelj, ker bi nam statistika povedala, kakih reform je potreba v korist rokodelstva.

Nujno je potrebno, da bi se tudi deželni zbor kranjski oglasil z zahtevo, naj vlada ustanovi statistični urad, kateri bo vso pozornost obračal gibanju v rokodelstvu, o katerem prav vladni krogi tako sila mnogo govore in tako revno malo store. Statistika, ako naj ima kako vrednost, se seveda ne sme krpati, kakor pri nas birokracija navadno delo, nego more biti nje sestavljanje izročeno strokovno izobraženim organom, obrtnim in trgovskim zbornicam, deželnim statističnim uradom itd.

V luči te statistike se nam pokažejo razmere našega rokodelstva vsekako v drugih barvah nego jih vidimo sedaj, in prepričani smo do cela, da bi proizvodbe statističnih organov dokazale, da naše rokodelstvo je v svojem jedru zdravo in da nima vzroka opirati se brezupno v bodočnost.